

Voorwaardelijk

Voor de sociale faculteiten aan de Nederlandse universiteiten wordt 1983 vast een topjaar. Een ongekende opeenhoping van nieuw beleid dat vanuit de overheid of vanuit de universiteitsbesturen op de faculteiten wordt losgelaten, dient zich aan. Ga maar na: het opzetten van nieuwe tweede fase-opleidingen, de onderzoekersopleiding of de lerarenopleiding, maar ook nieuwe beroepsopleidingen, althans voorstellen daarvoor. Dan het begin van invoering van een nieuw rangenstelsel, samenhangend met de reductie en het beleid ten aanzien van doorstromers, inclusief de verdere effecten van de af-topping van hoofdmedewerkers. Vervolgens de operatie taakverdeling en concentratie die ongetwijfeld tot opheffing, inkrimping en hergroepering van vakgroepen en subfaculteiten zal leiden. Tenslotte de introductie van de zogeheten voorwaardelijke financiering van onderzoek. En bij de opsomming gaan we er dan maar van uit dat de facultaire herindeling nog even in de ijskast zal blijven staan.

Deze zaken bij elkaar opgeteld komen er op neer dat landelijk en plaatselijk een hele discipline, zoals de sociologie, 'in reorganisatie' gaat. Een topjaar dus, zij het misschien even niet voor onderwijs en onderzoek zelve. De hoop dient dan ook gekoesterd te worden dat een en ander toch mede als inzet heeft dingen te verbeteren en om na de jaren zestig en zeventig met hun groei en scheefgroei de sociologie als het ware 'klaar te zetten' voor de jaren negentig met dalende studentenaantallen en meer nadruk op kwaliteit en onderzoek. Wie midden in de ellende zit, zal na de voorgaande zin een zeer schampere lach laten horen. De onder- en boventonen van overheidsbezuinigingen zijn immers evident bij elk van de genoemde onderwerpen. En de eerste vrees moet dan ook de mogelijk blijvende schade aan de wetenschapsbeoefening gelden.

Maar toch is wat afstand nemen juist ook nu nuttig en moet men niet alle hoop laten varen dat, naast bezuinigen, het proces van 'reorganisatie' ook positieve kanten zou kunnen krijgen. In alles wat ook over de sociologie wordt uitgegoten, zitten tevens waardevolle elementen, zij het soms duivels handig verborgen. Een stelsel van tweede fase-opleidingen kan een uitdaging voor het vak zijn door de selectiemogelijkheden en profilering van nieuwe opleidingen. Een wat sterkere 'piramidalisering' van het wetenschappelijk

corps kan onderzoek en onderwijs ten goede komen en schept enige mogelijkheden voor het opnemen van talent uit nieuwe generaties. Taakverdeling kan leiden tot het rechte trekken van scheve situaties en tot een betere groepering van beschikbaar talent. Voorwaardelijke financiering heeft, of je het gelooft of niet, de intentie van de bescherming van goed onderzoek.

Om het leed wat te doseren nog wat nadere opmerkingen over alleen die laatste operatie, de voorwaardelijke financiering van onderzoek. Zulk een financiering van onderzoek is al enkele jaren terug aangekondigd in de Beleidsnota Universitair Onderzoek. Het vorige jaar is ze ingevoerd in het kader van een nieuw financieringsmodel van de overheid voor de verdeling van gelden over universiteiten. Dat geeft al aan dat er aan het systeem zowel kwalitatieve als budgettaire kanten zitten. Aan de ene kant gaat het om het zichtbaar maken, stimuleren en beschermen van goed onderzoek, aan de andere kant om de verdeling van een landelijk budget op min of meer competitieve, kwalitatieve basis over de universiteiten. Hoewel de hele gang van zaken oppervlakkig gelijkenis vertoont met ZWO-financiering of met contract-research, gaat het dus toch om wat anders. Dat blijkt ook uit de bestuurlijke encadrering van het gebeuren. Het gaat om een instellings-politieke en niet discipline-gewijze zaak. Primair is dus het reeds bestaande of nu met spoed uitgelokte universitaire onderzoeksbeleid. Wat universitair, over de faculteiten heen, als onderzoek met prioriteit naar voren komt, kan in het kader van de totale financieringsvraag van de universiteit door deze bij de overheid worden voorgedragen ter bescherming, d.w.z. ter gegarandeerde financiering voor een langere periode (5 jaar) onafhankelijk van de op- en vooral neergang van andere financieringsstromen in het model. De overheid verleent deze bescherming dan op voorwaarde van een positief toetsresultaat van het onderzoek op landelijk niveau. Deze toets zal door nog onbekende competente instanties geschieden, niet door de overheid, en bij voorkeur niet op het niveau van een enkel specifiek project, zoals meestal bij ZWO, maar op de wat bredere basis van 'programma's.'

De overheid heeft door een warwinkel van uitspraken zelf nogal wat onduidelijkheid geschapen. Maar het wordt duidelijk dat het spel wel zo ongeveer als hier uiteengezet gespeeld zal gaan worden. Landelijke organen zullen binnen de sociologie wel kunnen coördineren, maar niet sturen. Men zal zich vooral per universiteit in de strijd met andere faculteiten moeten werpen. Er is niets dat erop wijst dat het spel zelf is getruceerd ten nadele van sociologie. Wel zal bijvoorbeeld op het punt van de organisatie van sociologisch onderzoek een inhaaloperatie nog verder doorgezet moeten worden. Zoiets is dan wel een voorwaarde. Maar in een proces van 'learning by doing' is voor het vervullen van zulke voorwaarden nog wel ruimte.

J.K.M. Gevers